

Asia

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (muovituotteiden ympäristövaikutusten vähentäminen)

Kokous

U/E/UTP-tunnus

U 72/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio antoi 28.5.2018 ehdotuksen direktiiviksi tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutusten vähentämisestä (COM (2018) 340). Valtioneuvosto antoi U-kirjelmän direktiiviehdotuksesta 13.7.2018.

Direktiiviehdotus esiteltiin neuvoston ympäristötyöryhmässä 8.6.2018. Ministerit keskustelivat muissa asiakohdissa direktiiviehdotuksesta ympäristöneuvostossa 9.10.2018.

Puheenjohtajamaa Itävallan tavoitteena on aloittaa trilogit marraskuussa. Neuvoston neuvottelumandaattia trilogeihin on alustavan suunnitelman mukaan tarkoitus käsitellä coreperissa 31.10.2018.

Suomen kanta

Suomi pitää merten roskaantumisongelmaan puuttumista tärkeänä ja kannattaa direktiiviehdotusta. Direktiiviehdotus vauhdittaa siirtymistä kiertotalouteen innovatiivisten ja monikäyttöisten materiaalien avulla.

Suomen näkökulmasta keskeinen kysymys liittyy kertakäyttöisen muovituotteen määritelmään (3 artikla ja resitaali 8). Neuvotteluissa Suomi on pitänyt tärkeänä, että kertakäyttöiset kuitu- ja sellupohjaiset tuotteet jätettäisiin soveltamisalan ulkopuolelle ja esittänyt muotoiluja, jotka mahdollistaisivat näiden tuotteiden sellaiset polymeeriset pinnoitteet, jotka eivät voi toimia tuotteiden pääkomponentteina. Ohut muovikalvo on tärkeä biopohjaisten juomamukien ja –pakkausten sekä elintarvikepakkausten toiminnallisuuden kannalta. Lisäksi tällaiset tuotteet sisältävät vain vähäisessä määrin muovia ja ne on mahdollista kierrättää.

Neuvoston työryhmässä kertakäyttöisen muovituotteen määritelmä on kuitenkin tarkentunut, ja puheenjohtajan kompromissiehdotuksessa (12767/18) ehdotetaan, että maalit, musteet ja liimat eivät kuulu direktiivin soveltamisalaan. Sen sijaan tuotteet, jotka sisältävät ohuen muovikalvon kuuluisivat direktiivin soveltamisalaan. Lisäksi

kompromissiehdotuksen mukaan muovikalvon sisältävien kertakäyttölautasten markkinointikiellon voimaantumiseen annettaisiin lisää aikaa vuoteen 2023 asti.

Enemmistö jäsenvaltioista kannattaa puheenjohtajan muotoilua. Mikäli Suomi ei saa tukea, se tavoittelee kuitenkin mahdollisimman pitkää siirtymäaikaa polymeerisilla pinnoitteilla käsiteltyjen kuitu- ja sellupohjaisten tuotteiden vähentämistoimille.

Kalastusvälineiden osalta puheenjohtaja on tarkentanut alkuperäistä direktiiviehdotusta lisäämällä artiklaan, että kalastusväline tarkoittaa välinettä, jota käytetään 'kaupalliseen ja vapaa-ajan kalastukseen'. Kalastusvälineiden osalta Suomi on esittänyt rajausta välineisiin, jotka nimenomaan aiheuttavat merten roskaantumista eli direktiivi koskisi käytännössä verkkoja.

Pääasiallinen sisältö

Komissio esittää ehdotuksessa toimia kymmenelle EU:n rannoilta eniten löytyvälle kertakäyttöiselle muovituotteelle sekä kadonneille ja hylätyille muovisia sisältäville kalastusvälineille.

Direktiivin soveltamisalaan kuuluvia muovisia kertakäyttötuotteita ovat elintarvikepakkaukset, juomakupit, vanupuikot, ruokailuvälineet, lautaset, sekoittimet, pillit, ilmapallojen varret, ilmapallot, pakkaukset ja kääreet, juomapakkaukset ja niiden korkit ja kannet, tupakkatuotteiden suodattimet, kosteuspyyhkeet, terveysiteet sekä kevyet muoviset kantokassit.

Direktiivin 4 artiklan mukaan muovisten elintarvikepakkausten ja juomamukien kulutusta on vähennettävä esimerkiksi siten, ettei niitä ole enää ilmaiseksi saatavilla. Puheenjohtaja on ehdottanut, että artiklassa sana merkittävästi ('significant') korvataan termillä jatkuvasti ('sustained'), ja resitaalissa 11 mahdollisina kansallisina keinoina edistää kestävämpiä ratkaisuja esitetään kansallisten vähentämistavoitteiden asettamista.

Direktiivi (5 artikla) kieltää kokonaan muoviset kertakäyttöiset vanupuikot, ruokailuvälineet (haarukat, veitset, lusikat, syömäpuikot), lautaset, pillit, juomien sekoitustikut ja ilmapallojen varret.

Kertakäyttöiset muovista valmistetut juomapakkaukset (6 artikla) sallitaan vain, jos niiden korkit ja kannet pysyvät niissä kiinni. Puheenjohtaja on tehnyt 6 artiklan osalta kompromissiesityksen, jonka mukaan tölkeissä tai lasipulloissa olevat muovikannet tai – korkit eivät kuuluisi artiklan piiriin.

Markkinoille saatettuihin kotitaloudessa ja teollisuudessa käytettäviin kosteuspyyhkeisiin, terveysiteisiin ja tamponeihin sekä kuluttajille tarkoitettuihin ilmapalloihin on (7 artikla) merkittävä tieto sopivista jätteenkäsittelyvaihtoehdoista, roskaantumisen haitallisista ympäristövaikutuksista sekä tuotteessa olevasta muovista.

Laajennettu tuottajavastuu (8 artikla), muun muassa jätehuollon, puhdistamisen ja valistamisen kustannuksiin osallistuminen, ulottuu kaikkiin ei-kiellettyihin muovisiin kertakäyttötuotteisiin, muun muassa tupakantumppeihin, ilmapalloihin ja hygieniatuotteisiin. Puheenjohtajan kompromissiehdotuksessa on uudet ehdotukset roskaantumisesta aiheutuvista siivouksekustannusten asettamisesta ja miten valmistajat niihin osallistuvat sekä ehdotus, joka edellyttää nimeämäänsä valtuutetun edustajan, joka

on vastuussa kyseisen tuottajan velvoitteiden täyttämisestä asianomaisen jäsenvaltion alueella.

Komission arvion mukaan direktiiviehdotuksen toteuttaminen vähentäisi merkittävästi merten roskaantumista. Kertakäyttöisten muovituotteiden osalta laskentojen perusteella vähennys on noin puolet. Vuoteen 2030 mennessä säästettäisiin kertakäyttöisten muovien osalta 2,6 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttonnia.

Suomessa tehtyjen rantaraskaseurantojen (2012–2017) mukaan suuri osa merenrantojen roskasta on muovia. Muoviset kertakäyttötuotteet muodostavat roskista noin 27 % ja ne liittyvät pääosin syömiseen, juomiseen sekä tupakkaan. Kalastusvälineiden osuus rantaraskasta on keskimäärin noin 8%.

Jäsenvaltioiden on saatettava voimaan direktiivin edellyttämä lainsäädäntö ja hallinnolliset määräykset viimeistään kahden vuoden kuluttua direktiivin voimaantulosta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 192 artikla 1 kohta (ympäristö)/ tavallinen lainsäätämismenettely.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa asian käsittelystä vastaa ympäristövaliokunta (ENVI). Raportoiija on Frédérique Ries (ALDE, BE). Artiklan 3(2) ja resitaalin 8 osalta ympäristövaliokunta on tehnyt lisäehdotuksen, että kertakäyttöinen muovituote tarkoittaa tuotetta, joka on tehty kokonaan tai täysin muovista ja jotka suunniteltu tai tuotu markkinoille kerran tai lyhyessä ajassa käytettäväksi.

Parlamentin ympäristövaliokunta äänesti direktiiviehdotuksen muutosehdotuksista 10.10.2018. Parlamentin täysistunnon äänestys on viikolla 43.

Kansallinen valmistelu

U-kirjelmäluonnos on käsitelty EU-asioiden komitean alaisen EU-ympäristöjaoston (EU 23) kirjallisessa menettelyssä. U-jatkokirjelmä on ollut EU-jaoston kirjallisessa menettelyssä 17.-18.10.2018.

Direktiiviehdotuksen valmistelua varten on perustettu keskeisten ministeriöiden, tutkimuslaitosten ja sidosryhmien edustajista koostuva asiantuntijaryhmä.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus on antanut lausuntonsa ehdotuksesta.

Eduskuntakäsittely

Talousvaliokunnan kuuleminen oli 10.10.2018.

Ympäristövaliokunnan kuuleminen on 25.10.2018.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ehdotuksen täytäntöönpano edellyttäisi muutoksia ainakin jätelakiin (646/2011), jätteistä annettuun valtioneuvoston asetukseen (179/2012) sekä pakkauksista ja pakkausjätteistä (518/2014) annettuun valtioneuvoston asetukseen. Lisäksi täytäntöönpano edellyttäisi todennäköisesti uutta kansallista lainsäädäntöä markkinoille saattamisen, tuotevaatimusten ja tuotemerkintöjen osalta.

Ehdotuksen päätavoitteena on ympäristönsuojelu, joka Ahvenanmaan itsehallintolain (1141/1991) 18 §:n 10 kohdan mukaan kuuluu Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

Alustavan arvion mukaan ehdotus lisäisi jonkin verran Suomessa eri toimijoille aiheutuvia kustannuksia. Toisaalta muutos avaisi mahdollisuuksia suomalaiselle tuotekehitykselle ja osaamiselle erimerkiksi muovia korvaavien materiaalien ja toimintamallien kehittämisessä. Ehdotukset lisäisivät jonkin verran yritysten ja viranomaisten hallinnollista taakkaa erityisesti tuottajanvastuuseen liittyvien uusien toimien takia

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Työryhmässä on ehdotettu, että biopohjaisista materiaaleista valmistetuille, mutta polymeerisen pinnoitteen sisältäville kupeille tulisi siirtymäaika vuoteen 2026 saakka. Ehdotuksen mukaan muovikalvolla pinnoitettujen kuppien kulutusta tulee vähentää siirtymäajan jälkeen, ne tulee merkitä, ne kuuluisivat laajennetun tuottajanvastuun piiriin sekä niiden kulutuksen vähentämistä tuettaisiin viestinnällä. Muutama jäsenmaa kannattaa markkinoille saattamisen rajoituksia eli käytännössä kieltoa komposiittituotteille eli muovikalvolla pinnoitetuille pahvikupeille.

Kalastusvälineiden määritelmän osalta jäsenmaiden enemmistö kannattaa tässä vaiheessa mahdollisimman kattavaa kalastusvälineiden määritelmää, joten Suomen ehdotus määritelmän rajaamisesta verkkoihin ei saa laajempaa kannatusta.

Asiakirjat

Puheenjohtajan kompromissiehdotus 12767/18.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Taina Nikula, YM, puh. 050-305 6945
Tarja-Riitta Blauberg, YM, puh. 0400-143917

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat Hoitaa	kiertotalous, muovi, ympäristö, kierrätys YM
Tiedoksi	EUE, MMM, OKM, STM, TEM, UM, VM, VNK, VTV
